

MOTERŲ LAIMĖ

*Meilė, moda ir intriguojančios aukštuomenės
paslaptys XIX a. Paryžiuje*

ÉMILE ZOLA

OBULYS

ÉMILE ZOLA

MOTERŲ LAIMĖ

Romanas

Iš prancūzų kalbos vertė
DOMINYKAS URBAS

OBUOLYS

I

Deniza ėjo pėsčia iš Sen Lazaro stoties, atvažia-vusi Šerburo traukiniu su savo dviem broliu-kais, visą naktį kračiusis ant kieto suolo trečio-sios klasės vagone. Ji vedė už rankos Pepę, o Žanas ėjo iš paskos. Visi trys po kelionės jautėsi kaip sudaužyti, sutrikę ir pasimetę Paryžiaus platybėje. Jie atsilošę žiūrėjo į aukštus namus ir ties kiekviena kryžkele klausė, kur yra Mišodjerės gatvė, kurioje gy-veno jų dėdė Bodiū. O kai galiausiai išėjo į Gajono aikštę, mer-gaitė nustebusi sustojo.

– O! – aiktelėjo ji. – Tu tik pažiūrėk, Žanai!

Ir jie sustojo visi kaip įbesti, glausdamiesi prie kits kito. Visi vilkėjo juodais palaikiais drabužėliais, gedėdami po tėvo mirties. Sesuo, nors dvidešimties metų, buvo smulki ir atrode vargiai. Ji turėjo mažą ryšulėlį, o už kitos rankos laikėsi įsikibęs penkerių metų broliukas. Jai už peties stovėjo su tabaluojančio-mis rankomis dičkis brolis, šešiolikametis, ištsęs ir vešlus.

– Matai! – vėl prabilo ji patylėjusi. – Tai bent krautuvė!

Priešais juos, Mišodjerės ir Nev Sent Ogiusten gatvių kampe, buvo didelė mados naujienų krautuvė, jos vitrinos gyvai žėrėjo tą ramią ir palšą spalio dieną. Šv. Roko bažnyčios bokšte sumušė aštuonias, gatvėse dar nieko daugiau nebuvo, kaip tik Paryžiaus rytmečio praeiviai – valdininkai ėjo į įstaigas, šeimininkės dūmė per maisto krautuves. Tos didelės parduotuvės prieduryje du pardavėjai, pasistoję ant suveriamų kopėčių, baigė kabinėti gelumbes, tuo tarpu vienoje vitrinoje iš Nev Sent Ogiusten gatvės kitas pardavėjas, atsiklaupęs ir atgręžęs nugarą, lankstė žydro šilko gabalą, kad dailiai atrodytų. Parduotuvėse pirkėjų dar nebuvo, vos tikrai rinkosi personalas, ir jos plati vidaus ertmė siautė it bundantis avilys.

– Kad tu surūgtum! – vaptelėjo Žanas. – Valonę gali įsidėti į kišenę... Nėr ko nė lyginti, kur tu tarnavai.

Deniza linktelėjo galvą. Ji buvo tarnavusi dvejus metus Valonės miestely pas Kornajį, mados naujienų parduotuvėje, pačioj didžiausioj tame miestelyje, tačiau ši milžiniška krautuvė, užėita iš netyčių, šie namai, kolosalūs jos akims, padarė jai stulbinantį įspūdį, ją patraukė, sukrėtė, sudomino taip, jog ji pamiršo visa kita. Nukirstame namo kampe, atgręžtame į Gajono aikštę, buvo didelės stiklinės durys, siekiančios iki antrojo aukšto, gausiai išpuoštos, kraute apkrautos paauskinimais. Dvi alegorinės figūros – dvi besijuokiančios moteriškos, plikas krūtis atstačiusios – laikė išvyniotą ritinį su užrašu: „Moterų laimė“. Nuo durų ėjo eilės didžiulių langų į abi puses – ir Mišodjerės gatvę, ir Nev Sent Ogiusten gatvę, per ketverius gretimus namus, po dvejus abiejose pusėse, neseniai nupirktus ir pritaikytus prekybai. Tos langų eilės Denizai rodėsi begalinės, einančios ir

nueinančios kažkur. Pirmajame aukšte, vitrinose, buvo išdėliotos prekės, pro antrojo aukšto langus, žvilgančius it veidrodžiai, matėsi visas prekybos įmonės vidaus gyvenimas. Antai ten, viršų, viena panelė, vilkinti šilko rūbais, smailinasi pieštuką, o dvi kitos netoliese dėsto aksominius manto.

– „Moterų laimė“, – perskaitė Žanas švelniu besijuokiančiu balsu. Tas dailus jaunikaitis Valonėj jau buvo turėjęs meilės istoriją. – Šaunu, ar ne? Pirkėjos, reikia manyt, lėkte lekia čionai!

Deniza stovėjo lyg pakerėta ir vis žiūrėjo į prekes, išdėliotas ties didžiosiomis durimis. Čia, tiesiog ore, po grynu dangumi, net ant šaligatvio, stovėjo priversta pigių prekių gundyti praeivėms, kad galėtų pirkti, nė į krautuvę neužėjusios. Iš viršaus, nuo antrojo aukšto, karojo, plėvėsuodamos it vėliavos, gelumbės ir kitokie vilnonai, merinosai, šviotai, moltonai, o ant jų spalvingų plotų – tamsiai pilkų, mėlynų, žalsvų – bolavo etikečių lapeliai. Taip pat čionai, abipus durų, karojo kailių juostos – siauros ilgos drūžės drabužių apdailai: pilkų voveraičių nugarėlės, tyras gulbių gurklių sniegas, triušenos, netikri šermuonėliai ir netikros kiaunės. Daugiau, žemai, dėžėse, ant stalų, tarp begalės audeklų, buvo priversta trikotažo prekių, pardavinėjamų už niekus – pirštinių, skaryčių, kapišonų, liemenių, visokių žieminių gėrybių, margų, raštuotų, dryžuotų, su ryškiai raudonais taškais. Deniza pamatė languotos škotiškos medžiagos po keturiasdešimt penkis santimus, amerikinių audinės kailiukų po vieną franką ir vilnionių pirštinaičių po penkis sū. Tai buvo milžinų jomarkas, parduotuvė, rodės, nebetilpo prekės – ji sprogo, ir gėrybių perteklius išsivertė į gatvę.

Dédé Bodiu buvo pamirštas. Net Pepė, nepaleidžias sesers rankos, dairėsi išvertęs akis. Važiavo karieta ir privertė juos trauktis iš vidurio aikštės. Negalvodami pasuko Nev Sent Ogiusten gatve ir apžiūrinėjo iš eilės vitrinas, stabčiodami ties kiekviena. Pirmiausia jų akį patraukė sudėtingas prekių parodos įrenginys: viršuje skėčiai, sudėti įstrižai, stovėjo it kokios kaimo trobelės stogas; žemiau – moteriškos kojinės, ištempotos metaliniais virbais, atrodė kaip užmautos ant apvalainių blauzdų, vienos nusėtos rožių puokštelėmis, kitos spalvotos, visokiausių atspalvių – čia juodos ažūrinės, čia raudonos su pasiuvinėtais kampainiais, čia kūno spalvos, o jų atlasinis nėrinys rodėsi švelnutėlis it blondinės oda; dar žemiau, ant gelumbe užtiestų lentynų, buvo simetriškai pridėliota pirštinių su ilgais pirštais ir siauromis plaštakomis it Bizantijos mergelių – viskas dvelkė stangiu ir, sakytumei, jaunatvišku grakštumu, kaip visi moters apdarai, kurie dar nenešioti. O paskutinioji vitrina juos pakrerėjo labiausiai. Čia buvo gausybė šilkų, atlasų, aksomų, švelniausiųjų spalvos tonų gama, banguojanti ir vibruojanti: pačiame viršuje – aksomai, nuo juodų juodžiausių iki baltų balčiausių; kiek žemiau – atlasai, rausvi, žydri, įmantriausiomis klostėmis suklostyti, nuo ryškiausių iki blankiausių spalvų, begaliniu švelnumu pereinančią visus atspalvius; dar žemiau – šilkai, visa vaivorykštė, audeklai, suvyti sraigėmis, suklostyti taip, tartum jie turėtų apskleidę šaunią moters figūrą, nuo sumanių pardavėjų pirštų įgavę gyvybės, ir kiekvienas motyvas, kiekviena spalvinė parodos fazė buvo lydimas santūraus akompanimento – lengvai vilnijančios gelsvų fuliarų juostos. Iš abiejų šonų švietė milžiniškomis kolonomis dvi šilko rūšys – „Paryžiaus laimė“ ir „Auksinė oda“, kurių

buvo galima nusipirkti tikrai šioje parduotuvėje, tai buvo ypatingos prekės – beregint turėjo apversti aukštyrų kojomis visą mados naujienų prekybą.

– O! Šitas fajis po penkis šešiasdešimt! – sumurmėjo Deniza, nustėrusi priešais „Paryžiaus laimę“.

Žanas ėmė nuobodžiauti. Jis sustabdė vieną praėivį:

– Pone, kur yra Mišodjerės gatvė?

Kai jiems nurodė, kad čia pat, pirmoji dešinė, jie visi trys sugrįžo, aplenkdami parduotuvės kertę. O Deniza, pasukusi tąja gatve, susižavėjo vitrina, kurioje buvo išdėlioti moteriški drabužiai. Pas Kornajį, Valonėį, ji kaip sykis dirbo gatavų drabužių skyriuje. Tačiau ji nebuvo mačiusi nieko panašaus kaip čia, apstulbusi sustojo ir nė iš vietos nebesijudino. Gilumoje – didelė brangių Briugės nėrinių skara plytėjo it altoriaus dangalas, išskleidusi sparnus abiejose pusėse, ruzganai balta, Alansono pinikų volanai leidosi girliandomis, o daugiau – glėbių glėbiais, srautais virto visokiausios nėrinių rūšys – Malino, Valansjeno, Briuselio aplikacijos, Venecijos pinikai – sakytumei, tikra sniego griūtis. Iš dešinės ir iš kairės stūksojo rietimų pilioriai, darydami įspūdį, kad šios šventovės giluma juoba tolyn eina. Ir gatavų rūbų matei čia, toje koplyčioje, įrengtoje moters žavumynų garbei kelti: pačiame viduryje – nepaprastybė, aksominis manto su sidabrinės lapės apvadais, jam iš šalies – šilko rotonda, pamušta voveraičių kailiukais, iš antrosios šalies – gelumbinis paltas, padabintas gaidžio plunksnomis, toliau – balinės skraistės iš balto kašmyro, su baltu pamušalu, apkraštuotos gulgės pūkais arba šilko pynėmis. Visko čia buvo, ko tik širdis geidė, – nuo balinių skraistčių po dvidešimt devynis frankus iki aksominių manto už

tūkstantį aštuonis šimtus. Stambios manekenių krūtinės laikė išpūtusios medžiagas, storos kulšys perdėtai rodė liemens laibumą, o vietoj galvos buvo didelė etiketė, prismeigta prie raudono kaklo moltono. Veidrodžiai abiejose vitrinos pusėse, tam tyčia sustatyti, atmušinėjo tas manekenes ir daugino iki begalybės, rodėsi, jog regi pilnas gatves tų gražių parduodamųjų moterų, kurioms vietoj galvos – kainos lapeliai su stambiais skaitmenimis.

– Žinai, jos dailios! – sumurmėjo Žanas, nesuradęs nieko kito išreikšti savo jausmui.

Jis irgi stovėjo nustėręs, prasižiojęs. Visa ši moters prabanga jį sujaudino, jis net paraudo. Jis buvo gražus kaip mergaitė, galėjai tarti, kad tas jo grožis vogtas iš sesers – oda skaisti, plaukai geltoni ir garbanoti, lūpos ir akys drėgnos nuo meilingumo. Šalia jo Deniza, kerų pavergta, atrodė dar menkliau su savo pailgu veidu, per didelėm lūpom, jau pavargusio žmogaus išvaizda, blyškiais plaukais. O Pepė, taip pat blondinas, šviesus vaikų šviesumu, dar labiau glaudėsi prie jos, tarsi ūmai pajutęs neramų glamonių poreikį, išmuštas iš vėžių ir sužavėtas tų gražių ponių vitrinoje. Jie visi trys blondinai, juodai apsirengę varganais drabuželiais, – liūdna mergina šalia to gražaus vaikelio ir to šaunaus bernioko, – sudarė tokį nepaprastą ir mielą reginį miesto gatvėje, jog praeiviai į juos gręžėsi su šypsena.

Po kurio laiko į juos sužiuro riebus žilaplaukis senis plačiu geltonu veidu, stovintis vienos krautuvėlės prieduryje, kitoje gatvės pusėje. Akys krauju pasrūvusios, lūpos perkreiptos – jis nebeįmanė kur dėtis iš apmaudo nuo „Moterų laimės“ gyrimosi savo prekėmis, o čia dar, kai pamatė tą merginą su broliais prie jų vitrinų, jis išėjo iš kantrybės galutinai. „Ko jie nenusitveria

darbo, tie trys vėplos, kad taip trainiojasi aplink šarlatano parodą?“

– O dėdė?! – staiga prisiminė Deniza, lyg iš miego pašokusi.

– Esame Mišodjerės gatvėje, – tarė Žanas. – Čia kur nors jis ir gyvena.

Jie pakėlė akis, apsigręžė. Ir šit, tiesiai priešais save, viršum to riebaus senio, jie pamatė žalią iškabą su geltonomis raidėmis, apiblukusiomis nuo lietaus:

Senasis Elbefas
gelumbės ir flanelės
B O D I U
Oškorno įpėdinis

Namelis, kadaise rusvai dažytas, įsispraudęs tarp dviejų didelių Liudviko XIV stiliaus mūrų, žiūrėjo į gatvę vos trimis langais. Tie langai, ketvirtainiški, be langinių, teturėjo tik po keturis stiklus, saugomus geležies skersinių. Denizai tebestovėjo akyse šauni „Moterų laimės“ prekių paroda, todėl jai ypač slogų įspūdį padarė krautuvėlė pirmajame to namo aukšte, lubų pritrėkšta, slegiama žemutės antresolės su pusmėnulio formos langiukais kaip kalėjimo. Langų staktos buvo tos pat spalvos kaip iškaba – butelinio žalumo, tik per ilgą laiką išblukusios, nurudusios ir pajuodusios. Jos globė dvi vitrinas, galias, juodas, uždulkusias, kur vos galėjai įžiūrėti bet kaip sukrautus audeklų rietimus. Durys stovėjo atdaros, o pro jas, rodės, eini į kokią rūšį.

– Tai bus čia, – nusprendė Žanas.

– Ką gi, reikia eiti, – pareiškė Deniza. – Einam, drožk, Pepe.

Tačiau visi trys varžėsi – jiems buvo drovu. Kai mirė jų tėvas, pakirstas tos pačios šiltinės, kuri vienu mėnesiu anksčiau pasiėmė ir jų motiną, dėdė Bodiū, to dvigubo gedulo paveiktas, rašė, teisybė, dukterėčiai, kad pas ją visada jai atsirasia vietos, jei kurią dieną ji sumanysianti ieškoti laimės Paryžiuje, bet tai buvo jau beveik prieš metus, ir mergaitė dabar gailėjosi, kam taip lengvapėdiškai metė Valonę, nieko pirma neparašiusi dėdei. Juk dėdė jų nė nepažįsta, jis tėviškėj nė būti nebuvo nuo to laiko, kai išvyko dar jaunas vaikinąs ir pristojo už jaunesnįjį pardavėją pas gelumbių pirklių Oškorną, kurio dukterį paskui vedė.

– Ar jūs – ponas Bodiū? – paklausė Deniza galiausiai įsidrąsinusi kreiptis į tą riebę senį, kuris vis į juos žiūrėjo, stebėdamasis jų laikysena.

– Taip, aš, – atsakė tasai.

Tada Deniza labai išraudo ir ėmė miknoti:

– Ach!.. Labai malonu!.. Aš esu Deniza, o čia Žanas, o čia šit Pepė. Matote, mes atvažiavome, dėde.

Dėdė Bodiū tiesiog pritrenkė ši staigmena. Jo didelės raudonos akys pradėjo lakstyti geltoname veide, liežuvis, jau ir šiaip nežvalus, ėmė painiotis visiškai. Jis, aišku, mintimis buvo už tūkstantčio mylių nuo šios šeimos, kuri griūte užgriuvo jam ant galvos.

– Kaip tai! Kaip tai! Jūs – čionai?! – kartojo jis įvairia gaida ir priegaide. – Taigi jūs gyvenat Valonėj!.. Tai kodėl jūs nebe Valonėj?

Deniza gavo jam aiškinti. Ji tyliu, kiek drebančiu balsu pasakojo, kad tėvas visus pinigus, iki paskutinio sū, sukišęs į tą savo dažyklą, o po jo mirties ji turėjusi maitinti abu berniukus. Kiek ji gaudavo algos pas Kornąjį, neužtekdavę nė pavalgyti visiems trims. Žanas, tiesa, dirbęs pas baldžių dailiadarbį, senovinių

baldų taisytoją, tačiau algos jis dar negaudavęs nė kiek. Tuo tarpu jis pamėgęs senienas, drožinėjęs figūrėles iš medžio, o dar atsitikę taip, kad sykį jis, gavęs dramblio kaulo gabalą, išdrožęs pramogos dėlei galvutę, kurią pamatęs vienas pravažiuojantis ponas. Tasai ponas juos labiausiai ir paskatinęs išvykti iš Valonės, nes parūpinęs Žanui vietą Paryžiuje, pas vieną dramblio kaulo meistrą.

– Suprantate, dėde, Žanas nuo rytdienos stoja dirbti mokiniumi pas tą naująjį meistrą. Mokėti nereikės, jis dar gaus butą ir valgi... Tai aš pamaniau, kad mudu su Pepe vis kaip nors išsiversim. Blogiau kaip Valonėj mums nebus.

Ji nutylėjo Žano meilės nuotykius Valonėj, jo laiškelių, rašintus vieno žymaus miesto pono dukteriai, jūdvių pasibučiavimus per sodo aptvarą – skandalą, kuris ją labiausiai ir vertė išvykti. Jai visų pirma rūpėjo išgubenti brolių į Paryžių, kad galėtų čia geriau jį prižiūrėti, ji kaip motina baiminosi dėl to diėkio mažvaikio, kuris buvo toks gražus ir toks linksmas, jog visos moterys dėl jo tirpo.

Dėdė Bodiū negalėjo atsipeikėti. Jis vėl ėmė klausinėti. Išgirdęs, kaip ji kalba apie savo brolius, jis ėmė su ja šnekėti kaip su giminaite.

– Tai tavo tėvas jums nieko nepaliko? O aš maniau, kad jis dar turėjo skatiką kitą. A, aš jam sakiau ne kartą, per laiškus, kad neprasidėtų su ta savo dažykla. Aukso širdį turėjo, bet galvoj – nė varioko!.. O tu likai su šitais vyrais ant rankų, turėjai penėti mažylius!

Ju tulžingas veidas nusigiedrijo. Akys nebebuvo krauju pasrūvusios, kaip tada, kai žiūrėjo į „Moterų laimę“. Ūmai jis pastebėjo, kad pats užstoja duris.

– Taigi eikit į vidų, – paragino jis, – jei jau atvažiaivot... Eikit, prašom, taip bus geriau, negu spoksoti į tuos niekų darbus.

Ir, nusiuntęs paskutinį piktą žvilgsnį anai krautuvei, kur skersai gatvės, jis palaisvino vaikams duris, pats įėjo pirmas į krautuvėlę ir ėmė šaukti pačią ir dukterį:

– Elizabeta, Ženevjeva, šen! Pas mus svečių atėjo!

Bet Denizai ir berniukams buvo kraupu eiti į krautuvėlės patamsius. Įžengę iš šviesios gatvės, jie statė koją atsargiai, akis išpūtę, jautėsi it kokio urvo angoje, čiuopojo kojomis aslą, ar nebus kokio netikėto laipto. Dar labiau tamsoj suartinti šios neaiškos baimės, juoba spausdamiesi prie kits kito, – mažylis įsikibęs į sesers sijoną, o dičkis užpakaly, – jie sudarė dailią grupę, besišypsančią ir nerimastingą. Ryto šviesoj ryškūs buvo jų juodi gedulingi drabužiai, pražulni spinduliai auksino jų geltonus plaukus.

– Eikit, eikit, – kartojo Bodiu.

Jis keliais trumpais sakiniais paaiškino žmonai ir dukteriai, kaip čia yra.

Jo žmona buvo smulkutė moterytė, anemijos iščiulpta, visa blanki – plaukai blankūs, akys blankios, lūpos blankios. Motinos išsigimimo požymius dar stipriau atspindėjo dukra – Ženevjeva buvo geibi ir bespalvė, nelyginant žolynas, patamsy užaugęs. O jos puikūs juodi plaukai, vešlūs ir svarūs, tartum per stebuklą išaugę iš tokio skriauzno kūno, teikė jai liūdno žavumo.

– Prašom, prašom, – sakė jiems savo ruožtu abi tos moterys. – Miela matyti.

Jos pasodino Denizą už prekystalio. Tuoj Pepė užsirito seseriai ant kelių, o Žanas, atsišliejęs į sieną, stovėjo šalimais. Jie

aprimo, žvalgėsi po krautuvėlę, jų akys apsirato su tamsa. Dar jie jau gerai matė, kokia ji yra, su žemomis apsmilkusiomis lubomis, ąžuoliniais prekystaliais, nusiblizginusiais per senumą, su šimtametėmis spintomis, tvirtai apkaustytomis geležimi. Prekių šūsnyis siekė palubę. Audeklų ir dažyklų kvapas, aitrus chemikalų kvapas, rodėsi dar aitresnis nuo drėgmės, kylančios iš aslos. Būsto gilumoje du pardavėjai ir viena mergina krauliojo baltos flanelės rietimus.

– Gal šis mažutis ponaitis norėtų užkąsti? – paklausė ponია Bodiu, šypsodamasi Pepei.

– Ne, dėkui, – atsakė Deniza. – Mes gėrėme puodelį pieno kavinėje, prie stoties.

O kai Ženevjeva pažiūrėjo į lengvutį Denizos nešulį, pasidėtą ant žemės, ši pridūrė:

– Skrynelę palikau stoty.

Ji raudonavo – suprato, kad nedera šitaip žmonėms ant galvos užgriūti. Dar vagone, vos traukiniui pajudėjus iš Valonės, ji ėmė gailėtis, kam važiuoja, užtat, kai atvažiavo, daiktus atidavė багаžo apsaugon ir pavalgydino vaikus.

– Tai va, – ūmai prašneko dėdė Bodiu, – pasikalbėkim apie reikalus ir kaip reikiant. Aš tau rašiau, teisybė, bet tai buvo pernai, o per tuos metus, kaip matai, vaikelį, man ėjosi prastai.

Jis stabtelėjo nuo susijaudinimo, nors nenorėjo išsiduoti, kad nervinasi. Ponია Bodiu ir Ženevjeva nuleido akis ir sėdėjo tylios, suglumusios.

– Žinoma, – kalbėjo dėdė toliau, – nesėkmė užėjo tik tuo tarpu, ji praėjus, aš esu ramus... Bet, matai, aš pamažinau žmonių, belaikau tik tris, ir anaip tol dar neatėjo laikas samdyti ketvirtą. Žodžiu, aš negaliu tavęs, vaikuti, priimti, kaip buvau žadėjęs.

Deniza klausėsi sukrėsta, išblyškusi. Jis tuo tarpu labai įsamiškai pridūrė:

– Nieko gero iš to nebūtų – nei tau, nei mums.

– Gerai, dėde, – ištarė ji pagaliau vargais negalais. – Aš pasistengsiu pati kaip nors išsiversti.

Tie Bodiu nebuvo kokie blogi žmonės. Jie tiktai skundėsi, kad jiems nesiseka. Dar tais laikais, kol prekyba ėjo gerai, jie augino penketą sūnų, kurių trys mirė, sulaukę dvidešimties metų, ketvirtasis išėjo šunų takais, penktasis ką tik išplaukė į Meksiką, pasidaręs laivo kapitonu. Jiems beliko tiktai Ženevjėva. Šeimos išlaidos visada buvo didelės, o Bodiu pasipjovė galutinai, kai sukišo pinigų Rambujė miestelyje, savo uošvio krašte – ten jis įsigijo namą, didelį, bet prastą. Taip šio seno komersanto, teisingo iki pakvaišimo, širdyje augo ir augo kartėlis.

– Reikėjo parašyti, kad nori atvažiuot, – dėstė jis toliau, imdamas po truputį pykti pats ant savęs už savo atšiaurumą. – Tu galėjai man pranešti, aš būčiau tau atsakęs, kad liktum tenai... Aš, kai sužinojau, kad mirė tavo tėvas, tai – dievaži! – sakiau tau tik tą, kas visų įprasta sakyti tokiais atvejais. O tu ėmei ir atvažiavai, niekur nieko neįspėjusi... Tai labai keblu.

Jis kėlė balsą, jis lengvino sau širdį. Jo žmona ir duktė sėdėjo kaip sėdėjusios, akis nuleidusios, matyt, pripratusios visada būti klusnios ir niekada į kalbą nesikišti. Žanas išblyško. Deniza spaudė prie krūtinės išsigandusį Pepę. Jos skruostu nuriedėjo dvi didelės didelės ašaros.

– Niekis, dėde, – kartojo ji, – mes išeisim, mes eisim sau.

Staiga jis susiėmė. Stoją slogi tylą. Paskui jis niurgzliai tarė:

– Aš jūsų pro duris nevarau... Kad jau atėjot, tai pernakovkit tą sykį, viršų. Toliau žiūrėsim.

Tada ponias ir Ženevjevą suprato iš akių, kad joms leidžiama imtis reikalų. Viskas buvo sutvarkyta. Žanui rūpintis nebereikėjo. O Pepė, jam būsią baisiai gerai pas poniją Gra, seną moteriškę, kuri Orti gatvėje turinti užėmusi visą pirmąjį namų aukštą ir priimanti laikyti mažus berniukus, duodanti jiems valgių ir viską už keturiasdešimt frankų per mėnesį. Deniza sakėsi, kad ji turėsianti iš ko apmokėti pirmąjį mėnesį. Beliko tik ją pačią kur nors įtaisyti. Na, jai būsią galima surasti vietą kur nors tame pat kvartale.

– Ar tik Vensaras neieško pardavėjos? – tarė Ženevjeva.

– Teisybė! Ieško! – sušuko Bodiu. – Mes tuoj eisim pasižiūrėti po pusryčių. Reikia kalti geležį, kol karšta.

Nė vienas pirkėjas neužėjo, nesutrukdė to šeimos pasitarimo. Krautuvėlė kaip buvo, taip ir liko juoda ir tuščia. Jos gilumoje du pardavėjai ir viena mergina varė toliau savo darbą pasikuždėdami, sušnypšdami. Vis dėlto užėjo pirkėjos. Deniza kurį laiką liko viena. Pabučiavo Pepę, ir jai pasidarė liūdna, skaudu pagalvojus, kad greit reiks išsiskirti. Berniūkštis, meilus kaip kačiukas, įsikniaubė į ją, nepratardamas nė žodžio. Kai ponias Bodiu ir Ženevjeva grįžo, jos išrado, kad berniukas esąs labai ramus, ir Deniza patvirtino, kad jis niekada daug netriukšmaujęs: esąs tylus per dienų dienas ir tikrai meilinas. Taip jos visos trys iki pusryčių ir šnekėjosi apie vaikus, apie namų ruošą, apie gyvenimą Paryžiuje ir provincijoje, dėstė sakinius, trumpus ir negriežtus, kaip visada giminės, kol dar gerai nesusipažinę ir truputį varžosi. Žanas išėjo priešais krautuvėlę, stoviniavo ten ir nebegrįžo į vidų – jis domėjosi gatvės gyvenimu ir rodė dantis gražioms mergaitėms, einančioms pro šalį.

Dešimtą valandą pasirodė tarnaitė. Paprastai tuo metu prie stalo sėdavo pats Bodiu, Ženevjeva ir vyresnysis pardavėjas. Vienuoliką valandą būdavo antras stalas, tada sėdavo ponias Bodiu, antrasis pardavėjas ir toji mergina pardavėja.

– Prie pusryčio! – šūktelėjo gelumbininkas, atsigręžęs į dukterėčią.

Ir, kai jau visi susėdo prie stalo ankštame valgomajame, čia pat iš krautuvės jis pašaukė vyresnįjį pardavėją, vis kažko gaištantį:

– Kolombanai!

Tasai atsiprašė norįs baigti kraulioti flaneles. Tai buvo apkūnus bernas dvidešimt penkerių metų, nepaslankus, suktas. Mina didelio doruolio, burna stambi, lūpos minkštos, akys – sukčiaus.

– Ką čia velnią! Yra laikas viskam, – pyktelėjo Bodiu, kuris, tvirtai atsisėdęs, pjaustė šaltos veršienos gabalą su šeimininko apdairumu ir įgudimu, ir mažos porcijytės jam išėjo tokios vienodos, mažne gramas į gramą.

Jis pats padalijo visiems mėsos, pats ir duonos paraikė. Deniza pasisodino Pepę greta savęs, kad jis švariai valgytų. Tačiau jai buvo nejauku šiame tamsiame valgomajame, ji dirščiojo į aplinkos daiktus, ir ją visa tai slogino, nes provincijoje buvo pripratusi prie erdvių kambarių, neužgriozdintų, šviesių. Valgomasis teturėjo vieną vienintelį langą, ir tas pats žiūrėjo į mažytį vidinį kiemelį, iš gatvės pasiekiamą tamsiu tuneliu. Tas kiemelis, šlapias, prismirdęs, buvo nelyginant kokio šulinio dugnas, kur vos įsigaudavo drumzlinos šviesos pluoštas. Žiemos dienomis valgomajame turėdavo nuo ryto ligi vakaro žibėti dujinė lempa. Kai ateidavo toks metas, kad galėdavai jos nežibinti, tai būdavo

dar liūdniau. Denizai reikėjo laiko, kad akys apsiprastų ir įmątytų, kas lėkštėje padėta.

– Va kur žmogus, turintis gerą apetitą! – pareiškė Bodiu, matydamas, kad Žanas jau baigė veršieną. – Jeigu jis dirba taip pat, kaip valgo, tai iš jo išeis smarkus vyras... O tu, dukrele, ko gi tu nevalgai?.. Ir sakyk tu man, dabar galim pasišnekučiuoti, sakyk, kodėl tu neištekėjai tenai, Valonėje?

Deniza nuleido stiklinę, kurią buvo bekelianti prie burnos.

– Oi, dėde, ištekėti – ką jūs sau galvojate! O vaikai?

Ji net susijuokė – tiek keista pasirodė jai ta mintis. Kita vertus, o kas gi norėsiąs vesti ją, nieko neturinčią, nupiepusią kaip žvirblėlis ir dar negražią? Ne, ne, ji niekad netekėsianti, gana jai būsią tų dviejų vaikų.

– Tu klysti, – kalbėjo dėdė, – moteriškai visada reikia vyro. Jei būtum susigavusi kokį nieko sau bernioką, tai nebūtų tekę nei tau, nei broliams atsidurti Paryžiaus gatvėj kaip čigonams.

Jis nutilo, nes tarnaitė įnešė lėkštę bulvių košės su spirgais, kurią jis vėl ėmęs padalijo visiems, šykščiai, bet teisingai. Po to, rodydamas šaukštu į Ženevjęvą ir Kolombaną, kalbėjo toliau:

– Va, šitie du pavasarį kels vestuves, jei tik žiemos sezonas bus geras.

Tokia buvo patriarchalinė šių prekybos namų tradicija. Firmos steigėjas Aristidas Finė savo dukteriai Dezirei užėmė užkurį, vyresnįjį pardavėją Oškorną, jis, Bodiu, nutūpęs Mišodjerės gatvėje su septyniais frankais kišenėje, vedė Oškorno dukterį Elizabetą, pats jisai ketino savo dukterį Ženevjęvą ir visą savo įmonę atiduoti Kolombanui, kai tik prekybos reikalai pagerės. Jei jis vis atidėliojo tas vestuves, sutartas jau prieš trejus metus, tai šitaip darė dėl savo skrupulingumo, iš

dorovinio atkaklumo: pats perėmęs prekybą klestinčią, niekaip nesutiko perleisti ją į žento rankas su pamažėjusia klientūra, paprastėjusia apyvarta.

Bodiu kalbėjo toliau. Jis papasakojo apie Kolombaną, kad esąs iš Rambujė, kaip ir ponios Bodiu tėvas, jie dargi esą kažkokie ten tolimi giminės savo tarpe. Kolombanas esąs didelis darbštuolis, jis triūsiąs krautuvėje jau dešimt metų ir savo išaukštinimą tikrai užpelnęs! Kita vertus, jis esąs ne šiaip ant kelio rastas, jo tėvas – žinomasis ūžaininkas Kolombanas, garsus visame Senos ir Uazos departamente veterinorius, tikras savo srities menininkas, bet toks girtuoklis, jog perleidžiąs per gerklę visa, ką tik uždirbąs.

– Ačiū Dievui, – tarė senis prekybininkas baigdamas, – nors tėvas ir geria, ir su mergom duodasi, bet sūnus čia išmoko suprasti, ko vertas pinigais.

Kol jis kalbėjo, Deniza tiriamai stebėjo Kolombaną ir Ženevjęvą. Juodu prie stalo sėdėjo vienas priešais kitą, tačiau abu išliko ramūs, nei viena paraudo, nei kitas šyptelėjo. Nuo pat pirmos dienos, kai tik pristoję čia tarnauti, vaikas jau tikėjosi, kad gaus vesti šeimininko dukterį, jis perėjo įvairius tarnybos tarpsnius – buvo mokiniu, paskui apmokamu pardavėju, galiausiai tapo prileistas prie šeimos savybės ir malonumų, ir vis ėjo kantriai, vienodai, kaip laikrodinis, o į Ženevjęvą žiūrėjo kaip į pelningą ir padorią verslo transakciją. Jis buvo pernelyg tikras, jog ją turės, užtat visai jos negeidė. O jaunoji mergelė irgi buvo pripratusi jį mylėti, bet mylėjo su visu savo santūrios prigimties rimtumu ir su tokia gilia aistra, kurios nė pati nenumanė, nes jos būtis slinko ramiai vienodai, kasdienybės reguliuojama.

Skaitykite likusius
524 iš **544** puslapių,
įsigiję šią knygą

www.obuolys.lt

KITI KNYGŲ FORMATAI:

klausykla.lt

**Audio
knyga**

**Elektroninė
knyga**

Moteris – tai ašis, apie kurią sukasi civilizacija.

- É. Zola

Moteryų laimė – didžiulis, tviskantis, kerintis prekybos centras, užbūręs visas XIX a. pabaigos paryzietes. Tamsios ir dulkėtos krautuvėlės turi pasitraukti, keiksnodamos naujų prekybininkų, konkrečiai – apsukraus Laimės savininko Oktavo Murė, triukus.

Naujoji pirkinių Meka apsuka moterims galvas, žadina aistras, stumia beatodairiškai pirkti. Į šį akinantį pasaulį, kuriame viskas turi savo kainą, atvyksta mergina iš provincijos – Deniza Bodiu.

Ją susidomi pats *Moteryų laimės* savininkas. Oktavas Murė – nepralenkiamas gundytojas tiek meilėje, tiek versle – be skrupulų naudojasi jam dirbančiomis pardavėjomis ir savo pirkėjų silpnybėmis. Tačiau pažintis su Deniza Bodiu parodo, kad ne viskas šiame pasaulyje perkama ir parduodama.

Émile'is Zola (1840–1902) – vienas iš tų rašytojų, kuriuos vertino tiek amžininkai, tiek vėlesnės kartos. Iškiliausias natūralizmo atstovas ir teoretikas, turėjęs įtakos jaunesniajai rašytojų kartai, Paryžiaus bohemos atstovas, anksti pradėjęs rašytojo karjerą, É. Zola labiausiai pagarsėjo dvidešimties *Rugonų Makarų* romanų ciklu apie penkias dviejų šeimų kartas.

JAUDINANTI IR INTRIGUOJANTI DRAMA

Jeigu jums patiko romanai „Tuštybių mugė“, „Ponia Bovari“, „Ana Karenina“ – šis laikui nepavaldus kūrinys jus taip pat pakerės.

OBUOLYS

arino 2004

#obuolys.lt

ISBN 978-609-484-345-7

9 786094 843457

www.obuolys.lt

Knygos pigiau, idomybės ir ištraukos nemokamai

KITI FORMATAI:

Audible
knyga

Elektroninė
knyga